

Τουρκία: Η «κερδισμένη» του πολέμου;

Επιμέλεια: Αφροδίτη Καρακάσογλου

Στις 24 Φεβρουαρίου, όταν τα ρωσικά στρατεύματα εισέβαλαν στα ουκρανικά εδάφη, οι ηγέτες διαφόρων κρατών έσπευσαν να ανακοινώσουν τη στάση τους απέναντι στα γεγονότα. Η συντριπτική πλειονότητα των κρατών δεν άργησε να καταδικάσει τις ενέργειες της Ρωσίας και να δηλώσουν την υποστήριξη της στον ουκρανικό λαό. Ωστόσο, η Τουρκία επιδίωξε να διατηρήσει μια ουδέτερη στάση και να αποτελέσει έναν διάυλο επικοινωνίας μεταξύ των δύο αντιμαχομένων πλευρών. Η επιλογή αυτή την έχει φέρει στο διεθνές προσκήνιο, καθιστώντας τη σημαντικό παράγοντα για τη διαμόρφωση των μελλοντικών εξελίξεων.

Τις πρώτες μέρες, ο πρόεδρος Ερντογάν προέβη σε δηλώσεις, όπου καταδίκασε την ρωσική εισβολή, αλλά δίστασε να τη χαρακτηρίσει ως «πόλεμο». Αργότερα, η Άγκυρα, αποδεχόμενη ότι η εισβολή συνιστά πράξη πολέμου, προχώρησε στο κλείσιμο των Στενών, περιορίζοντας τη διέλευση ρωσικών πλοίων από τα στενά του Βοσπόρου, επικαλούμενη τη Συνθήκη του Μοντρέ του 1936.

Το «όχι» στις κυρώσεις

Παρά όμως την ξεκάθαρη εναντίωση του στις ρωσικές ενέργειες, ο πρόεδρος Ερντογάν δήλωσε πως η Τουρκία δεν επιθυμεί να διακόψει τους δεσμούς της με καμία από τις δύο χώρες. Καθώς πολλές χώρες που πρόσκεινται στη Δύση ακολουθούσαν το παράδειγμα του Αμερικανού προέδρου Μπάιντεν και προχωρούσαν σε εμπάργκο του ρωσικού πετρελαίου και επιβολή κυρώσεων στη Ρωσία, η Τουρκία συνέχιζε τις συναλλαγές της με τη Ρωσία, αλλά και τη διατήρηση στενών σχέσεων με την Ουκρανία. Η απόφαση αυτή αποδοκιμάστηκε από την Ευρωπαϊκή Ένωση, αλλά και από τις ΗΠΑ. Όμως, αποδεικνύεται ωφέλιμη για την Τουρκία. Τόσο ο πρόεδρος Ερντογάν όσο και ο υπουργός Εξωτερικών της Τουρκίας, Μεβλούτ Τσαβούσογλου, έχουν πολλάκις αναφέρει πως σκοπός της Τουρκίας είναι να υπερασπιστεί τα εθνικά της συμφέροντα στην περιοχή.

Δεν πρέπει να ξεχνάμε ότι η Τουρκία εξαρτάται από τη Ρωσία σε δύο βασικούς τομείς: την ενέργεια και τα σιτηρά. Όπως και ένα μεγάλο ποσοστό των χωρών του ευρωπαϊκού νότου έτσι και η Τουρκία

εισάγει το μεγαλύτερο ποσοστό του πετρελαίου (περίπου ένα τέταρτο των αναγκών) και του φυσικού αερίου (περίπου το 40%) που καταναλώνει από τη Ρωσία, ενώ η πλειονότητα των σιτηρών που εισάγονται στη χώρα (περίπου το 70%) για την εσωτερική της κατανάλωση προέρχονται από τη Ρωσία και την Ουκρανία. Μια ενδεχόμενη επιβολή κυρώσεων στη Ρωσία θα οδηγούσε σε τεράστιο πρόβλημα επισιτισμού με έλλειψη σιτηρών σε μια χώρα ογδόντα εκατομμυρίων κατοίκων. Μπορούμε, επομένως, να ισχυριστούμε πως η Τουρκία φέρθηκε έξυπνα, ώστε να διασφαλίσει τα συμφέροντα της και να αποφύγει μια κατάσταση, η οποία θα μπορούσε να υπονομεύσει την ήδη κατακερματισμένη οικονομία της.

Οι συναλλαγές της με τη Ρωσία δεν έχουν εμποδίσει την Τουρκία να επεκτείνει τη βοήθειά της στην ουκρανική πλευρά. Πέραν της ανθρωπιστικής βοήθειας που αποτελεί κομμάτι της διεθνούς προσπάθειας για τη στήριξη του ουκρανικού λαού, η Τουρκία συμμετείχε και στην παροχή εξοπλισμού για τον ουκρανικό στρατό που βρίσκεται συνεχώς σε αναζήτηση οπλικών συστημάτων. Τα φθηνά, αλλά αργά και ογκώδη, drone Μπαϊρακτάρ κοσμούν τους ουκρανικούς αιθέρες, με στόχο την καταστροφή αρμάτων του ρωσικού στρατού. Τα drone αυτά αποτελούν πηγή υπερηφάνειας για την Άγκυρα και ένα σημαντικό μέσο για

τη διατήρηση των σχέσεων της με την Ουκρανία.

Επιπλέον, την ώρα που δυτικοί κολοσσοί της μόδας, της τεχνολογίας, ακόμα και της ταχυφαγίας, αποσύρουν μαζικά τα καταστήματά τους από το ρωσικό έδαφος, η Τουρκία επωφελείται της ευκαιρίας που δημιουργείται και σπεύδει να συμπληρώσει το κενό που έχει εμφανιστεί. Τουρκικές εταιρείες συνεχίζουν να δραστηριοποιούνται στη Ρωσία, ενώ άλλες προετοιμάζονται ώστε να εισέλθουν στη ρωσική αγορά. Χαρακτηριστικό παράδειγμα αποτελεί η περίπτωση της τουρκικής αλυσίδας ταχυφαγίας Chitir Chicken, η οποία σκοπεύει να ανοίξει καταστήματα στη Μόσχα (περίπου 400 – 500), αντικαθιστώντας τα παγκόσμιας φήμης McDonald's, τα οποία έκλεισαν τα καταστήματά τους, ακολουθώντας τα βήματα άλλων γνωστών αλυσίδων. Επίσης, καθώς η Τουρκία δεν έχει κλείσει του αεροδιαδρόμους που διέρχονται από το FIR που ελέγχει, η Turkish Airlines δίνει τη δυνατότητα σε πολλούς Ρώσους να εξακολουθούν να ταξιδεύουν στο εξωτερικό, αποκομίζοντας σημαντικά κέρδη.

Ο Ερντογάν «ειρηνολογός»

Η επιμονή του προέδρου Ερντογάν πως η Τουρκία δεν μπορεί να διακόψει τις σχέσεις της με καμία από τις δύο χώρες, καθώς και οι σχετικές του κινήσεις, τον

τοποθέτησαν στη θέση του ειρηνοποιού. Σε επίσκεψή του στο Κίεβο, στις αρχές Μαρτίου, υπήρξε θερμή υποδοχή από τον πρόεδρο Ζελένσκι. Από την Τουρκία προτάθηκε, μάλιστα, η διεξαγωγή συνάντησης μεταξύ των δύο πλευρών, με σκοπό την αναζήτηση κάποιας λύσης, ώστε να τελειώσει ο πόλεμος. Στις 10 Μαρτίου 2022, έλαβε χώρα στην Αττάλεια συνάντηση των υπουργών Εξωτερικών της Ρωσίας και της Ουκρανίας και στις 29 Μαρτίου συζήτησαν στην Κωνσταντινούπολη αντιπροσωπείες των δύο πλευρών. Όμως, οι εν λόγω συναντήσεις δεν οδήγησαν σε κάποιο συγκεκριμένο αποτέλεσμα.

Σύμφωνα με τον υπουργό Εξωτερικών της, Μεβλούτ Τσαβούσογλου, η Τουρκία αποτελεί ένα από τα ελάχιστα κράτη τα οποία έχουν τη δυνατότητα να θέσουν τις βάσεις για διάλογο μεταξύ των δύο χωρών. Οι συνομιλίες δίνουν και παίρνουν, με τον Τσαβούσογλου και άλλους εκπροσώπους του τουρκικού κράτους να μεταβαίνουν πότε στη Μόσχα και πότε στο Κίεβο, με στόχο να οδηγηθούν οι δύο χώρες σε νέες διαπραγματεύσεις. Συνεπώς, η Τουρκία ανέλαβε τον ρόλο του μέρους που προσφέρει τις καλές του υπηρεσίες. Επιδιώκει δε να αναδειχθεί και ως διαμεσολαβητής.

Είναι τελικά η Τουρκία η κερδισμένη της υπόθεσης;

Θα μπορούσε να πει κανείς ότι η Τουρκία κατόρθωσε να ισορροπήσει σε ένα τεντωμένο σκοινί που άλλες χώρες δεν πλησίασαν. Ίσως να είναι δύσκολο να αποδεχτούμε πως οι κινήσεις της Τουρκίας ήταν αρκετά επιτυχημένες σε μια περίοδο όπου τα λάθη της είχαν γονατίσει την οικονομία και την κοινωνία της. Η ουδετερότητα της και η θέση της ως εν δυνάμει διαμεσολαβητή την έχουν, όμως, επαναφέρει στο παγκόσμιο προσκήνιο και την έχουν μετατρέψει σε έναν αναπάντεχο πρωταγωνιστή και υπολογίσιμο γεωπολιτικό παράγοντα. Σίγουρα, με τη στάση που έχει υιοθετήσει η τουρκική κυβέρνηση κατορθώνει να καλύπτει με επιτυχία τις ενεργειακές και επισιτιστικές της ανάγκες, ενώ σε άλλες χώρες έχουν ήδη αρχίσει να παρουσιάζονται έντονα προβλήματα. Δεν είναι, όμως, βέβαιο το πόσο θα διαρκέσει αυτή η περίοδος χάριτος για την Τουρκία. Σε τόσο ασταθείς περιόδους, δύσκολα μπορεί να ειπωθεί κάτι με σιγουριά. Η Τουρκία είναι κερδισμένη και αποκομίζει οφέλη, χωρίς αυτό όμως να διασφαλίζεται ότι αυτή η κατάσταση θα ισχύσει και στο μέλλον. Όσο διαρκεί ο πόλεμος και η κρίση παρατείνεται, η Άγκυρα θα αρχίσει να πιέζεται από τη Δύση να πάρει μια πιο ξεκάθαρη θέση. Από την άλλη μεριά, μπορεί, εξ αιτίας της στρατηγικής της θέσης στην περιοχή, να επιδιωχτεί από μερικές χώρες της Δύσης, όπως τις ΗΠΑ, να δελεαστεί αφενός με τερματισμό των

κυρώσεων που της έχουν επιβληθεί, εξ αιτίας της συμπεριφοράς της με την αγορά των πυραύλων ρωσικών SS- 400 και της συμπεριφοράς της στην Ανατολική Μεσόγειο και αφετέρου με τη σύνδεσή της με υποθαλάσσιο αγωγό φυσικού αερίου με τα κοιτάσματα που έχουν ανακαλυφθεί στην ΑΟΖ του Ισραήλ.